Malmö stad
Stadskontoret

Tjänsteskrivelse

Datum
2026-11-10
Vår referens
Anders Eriksson
Verksamhetscontroller
anders.p.eriksson@malmo.se

Remiss Socialdepartementet - Utökad tillsyn över barn vars föräldrar omfattas av aktivitetskrav enligt socialtjänstlagen (Ds 2026:19)

STK-2026-1274

Sammanfattning

Malmö stad har fått möjlighet att yttra sig över Socialdepartementets promemoria Utökad tillsyn över barn vars föräldrar omfattas av aktivitetskrav enligt socialtjänstlagen (DS 2026:19). Förslaget innebär att kommuner blir skyldiga att erbjuda utökade vistelsetider i förskola och fritidshem (mellan 30–40 timmar i veckan) för barn till berörda föräldrar. I beredningen av ärendet har arbetsmarknads- och socialnämnden, förskolenämnden och grundskolenämnden yttrat sig.

Stadskontoret ställer sig positiv till ett förtydligande av kommuners skyldighet att anordna barnomsorg till barn där vuxna i hushållet omfattas av aktivitetskravet. Lagförslaget kan innebära att vistelsetiden i förskolan i praktiken blir mer omfattande då föräldrar, utöver anvisade 30 timmars aktivitet enligt aktivitetskravet, har restider mellan förskola och aktivitet. Detta i kombination med den utökade skyldigheten att erbjuda fritidshem bedöms medföra merkostnader. Utifrån detta vill stadskontoret framföra att kommunerna bör kompenseras för eventuella merkostnader i enlighet med finansieringsprincipen.

Vidare behöver det klargöras vilka regler som gäller för personer som har barn i hushåll utan att vara föräldrar eller vårdnadshavare. Utöver detta bedömer stadskontoret att det finns behov av ett resonemang kring syftet med att den föreslagna lagtexten särskiljer aktiviteter enligt aktivitetskravet från arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande och skickar yttrandet till Socialdepartementet.

SIGNERAD
2026-11-16

Beslutsunderlag

- Remiss Socialdepartementet - Utökad tillsyn över barn vars föräldrar omfattas av aktivitetskrav enligt socialtjänstlagen (Ds 2026:19)
- Utökad tillsyn över barn vars föräldrar omfattas av aktivitetskrav enligt socialtjänstlagen (Ds 2026:19)
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 261123 Remiss Socialdepartementet - Utökad tillsyn över barn vars föräldrar omfattas av aktivitetskrav enligt socialtjänstlagen (Ds 2026:19)
- Remissvar förskolenämnden
- Förskolenämnden beslut 261021 § 108
- Arbetsmarknads- och socialnämnden beslut 261022 § 229
- Remissvar arbetsmarknads- och socialnämnden
- Grundskolenämnden beslut 261028 § 136 Reservation (M)
- Remissvar grundskolenämnden

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2026-11-23
Kommunstyrelsen 2026-12-02

Beslutet skickas till

Arbetsmarknads- och socialnämnden
Förskolenämnden
Grundskolenämnden
Socialdepartementet
Stadskontoret, hållbarhetsavdelningen
Stadskontorets handläggare

Ärendet

Malmö stad har fått möjlighet att yttra sig över Socialdepartementets promemoria Utökad tillsyn över barn vars föräldrar omfattas av aktivitetskrav enligt socialtjänstlagen (DS 2026:19). Förändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2027.

Dock påverkar inskolning till förskola föräldrars möjlighet att delta i aktiviteter. Med hänsyn till detta föreslås att den ändrade skyldigheten att erbjuda förskola ska tillämpas första gången den 1 september 2027.

När det gäller fritidshem anges i utredningen att det finns risk att ikraftträdandet leder till att elever behöver byta verksamhetsform strax före eller under tiden ett fritidshem har sommarstängt. Det finns även risk att elever behöver utöka sin tid med tillsyn på ett

fritidshem strax före ett sommaruppehåll. Den ändrade skyldigheten att erbjuda utbildning i fritidshem ska därför tillämpas första gången höstterminen 2027.

I beredningen av ärendet har arbetsmarknads- och socialnämnden, förskolenämnden och grundskolenämnden yttrat sig.

Remissen i korthet

Den 1 juli 2026 infördes regler om aktivitetskrav i socialtjänstlagen. Detta innebär att personer som fått försörjningsstöd under minst tre sammanhängande månader i regel ska delta i heltidsaktiviteter (motsvarande upp till 40 timmar/vecka) för att ha rätt till fortsatt bistånd.

Enligt skollagen (2010:800) är kommuner i dag skyldiga att erbjuda förskola och fritidshem med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete, studier eller barnets eget behov. Arbetslösa föräldrar erbjuds som regel endast en garantitid på minst 15 timmar förskola per vecka för barn från ett års ålder, och de saknar generellt lagstadgad rätt till fritidshem.

Även om kommunerna har tillförts statliga medel för att erbjuda utökad tillsyn, saknas i dag en formell lagstadgad skyldighet i skollagen att erbjuda barnomsorg utifrån deltagande i aktivitetskravet. I nuläget riskerar aktivitetskravet att inte kunna genomföras fullt ut för föräldrar som behöver barntillsyn.

Promemorian innehåller sammanfattningsvis följande förslag:

- I promemorian förslås en ändring i skollagen vilket innebär att deltagande i anvisade aktiviteter enligt socialtjänstlagen likställs med förvärvsarbete och studier.

- Avseende omfattning föreslås att ett barn vars förälder omfattas av aktivitetskravet ska erbjudas förskola och fritidshem i den omfattning det behövs för att föräldern fullt ut ska kunna delta i aktiviteterna. För barn under 8 år (eller yngre skolbarn) är aktivitetskravet anpassat till 30 timmar/vecka (på grund av föräldraledighetslagens princip om arbetstidsförkortning) och därför föreslås att barnomsorg ska erbjudas motsvarande denna tid. För äldre barn föreslås att barnomsorg ska erbjudas utifrån aktivitetens faktiska omfattning (upp till 40 timmar/vecka).

- Skyldigheten att erbjuda utökad barnomsorg föreslås gälla även om socialnämnden begär deltagande i aktivitet innan tremånadersperioden har löpt ut.

- De barn som omfattas av förslaget är förskolebarn bosatta i Sverige från 1 års ålder samt elever i förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, specialskola eller sameskola upp till och med vårterminen det år eleven fyller 13 år.

- Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2027. Förskolsbestämmelserna tillämpas första gången den 1 september 2027 och fritidshemsbestämmelserna från och med höstterminen 2027 (för att undvika inskolningar och verksamhetsbyten under sommarstängningar).

I promemorian beskrivs sammanfattningsvis följande konsekvenser för Sveriges kommuner.

- Kommunernas skyldighet att tillhandahålla förskole- och fritidshemsplatser utökas formellt.

- Behovet av platser och närvarotimmar i förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg kommer att öka.

- De ökade kostnaderna bedöms täckas av de medel som staten redan tillfört kommunerna (130 miljoner kronor för 2026 och 260 miljoner kronor årligen därefter).

- Det kan uppstå lokala utmaningar med personal/kompetensförsörjning och administration, men dessa bedöms enligt utredaren inte vara av en sådan omfattning att de utgör skäl att avstå från reformen.

- Förslaget innebär en viss inskränkning i den kommunala självstyrelsen genom nya lagkrav, men detta anses av utredaren vara proportionerlig utifrån syftet.

Avseende konsekvenser för kommuninvånare (enskilda och barn) beskriver promemorian sammanfattningsvis nedanstående.

- För föräldrar (biståndsmottagare) anges att förslagen gör det praktiskt möjligt att delta i anvisade aktiviteter (som språkundervisning, yrkesförberedelse eller praktik) på heltid utan att barn lämnas utan tillsyn. Vidare ökar förslagen möjligheterna att på sikt komma i arbete och nå egen försörjning.

- För barn anges att de får ökad tillgång till pedagogisk verksamhet genom mer tid i förskola och fritidshem. Vidare bedöms ökad närvaro i förskolan vara stärkande för barnens utveckling, stimulans och språkutveckling i svenska. Utöver det får barn till föräldrar med försörjningsstöd mer likvärdiga villkor och vistelsetider som barn till föräldrar som är förvärvsarbetande.

Remissinstansernas yttranden

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Arbetsmarknads- och socialnämnden är positiv till att kommuners skyldighet att erbjuda barnomsorg till de barn vars föräldrar omfattas av aktivitetskravet förtydligas. Nämnden framför att begreppet förälder i skollagens mening inte överensstämmer med den grupp som omfattas av aktivitetskravet och är i behov av barnomsorg. Detta kan leda till oklarheter hur aktivitetskravet ska anpassas för personer som har barn i hushåll utan att vara barnets föräldrar eller vårdnadshavare. Detta kan till exempel vara en vuxen som är sambo alternativt make/maka till en vårdnadshavare men som själv inte är biologisk förälder eller vårdnadshavare till barnet. Hushåll blir i detta fall hushållsbegreppet såsom det används vid bedömning av rätt till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen.

Vidare anger nämnden att förslaget medför att personer som omfattas av aktivitetskravet och deras barn behandlas på samma sätta oavsett var de bor. Nämnden framför även att rätten till förskola och fritidshem är positivt ur såväl ett jämställdhets- som barnperspektiv.

Förskolenämnden

Förskolenämnden ställer sig positiv till att barn till föräldrar som omfattas av aktivitetskravet ska erbjudas utökad tid i barnomsorg. Den föreslagna lagändringen i 8 kap. 5 § skollagen (2010:800) ligger huvudsakligen i linje med förvaltningens nuvarande arbetssätt, med skillnaden att förskolenämndens regler inte gör skillnad på olika typer av aktiviteter för aktivt arbetssökande. Lagförslaget kan dock innebära att vistelsetiden i förskolan i praktiken blir mer omfattande då föräldrar, utöver anvisade 30 timmars aktivitet enligt aktivitetskravet, har restider mellan förskola och aktivitet. Förskolenämnden efterlyser därför ett resonemang kring restid i utredningen. Nämnden efterfrågar även ett resonemang kring syftet med att lagtexten särskiljer aktiviteter enligt aktivitetskravet från arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Grundskolenämnden

Grundskolenämnden tillstyrker promemorians förslag i de delar som berör nämndens ansvarsområde. Nämnden bedömer att den föreslagna regleringen skapar tydligare möjligheter för elever vars föräldrar omfattas av aktivitetskrav att få tillgång till fritidshem. Nämnden anser samtidigt att kommunerna ska kompenseras för de faktiska merkostnader som följer av den skyldigheten att erbjuda fritidshem. Därför framför nämnden att reformens ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenser för kommunerna bör följas upp.

Moderaterna (M) har inkommit med en skriftlig reservation.

Stadskontorets bedömning

Mot bakgrund av nämndernas yttranden ställer sig stadskontoret positiv till att kommuners skyldighet att anordna barnomsorg till de barn vars föräldrar omfattas av aktivitetskravet förtydligas. Rätten till förskola och fritidshem är viktig utifrån såväl jämställdhetsaspekt som barnperspektiv Vidare bedömer stadskontoret att reformen i sig kan innebära att fler malmöbor får anställning vilket kan påverka stadens kostnader för försörjningsstöd positivt. Lagförslaget kan innebära att vistelsetiden i förskolan i praktiken blir mer omfattande då föräldrar, utöver anvisade 30 timmars aktivitet enligt aktivitetskravet, har restider mellan förskola och aktivitet. Detta i kombination med den utökade skyldigheten att erbjuda fritidshem bedöms medföra merkostnader. Utifrån detta vill stadskontoret framföra att kommunerna bör kompenseras för eventuella merkostnader i enlighet med finansieringsprincipen.

Utöver detta behöver det klargöras vilka regler som gäller för personer som har barn i hushåll, utan att vara föräldrar eller vårdnadshavare. Utöver detta bedömer stadskontoret att det finns behov av ett resonemang kring syftet med att den föreslagna lagtexten särskiljer aktiviteter enligt aktivitetskravet från arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Ansvariga

Isabelle Henningsson Nämndsekreterare
Ana Maria Deliv Avdelningschef
Tomas Bärring Chefsjurist
Jonas Rosenkvist Stadsdirektör